

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 62 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- De vakinhoudelijke argumenten waarvan sprake is in de algemene regel 3.3 moeten voor het vak geschiedenis en staatsinrichting afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.

Indien in een antwoord 'voorbeeld van een juist antwoord' staat, bevat het antwoord **voorbeelden** van juiste antwoorden. Het is **geen** opsomming van alle denkbare juiste antwoorden.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Staatsinrichting van Nederland

---

1 C

2 **maximumscore 1**

De beschrijving past bij de liberalen/liberale stroming.

3 **maximumscore 1**

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende combinaties):
De huwelijkswet was een belemmering, omdat de vrouw onderdanig moest zijn aan haar man / zich niet mocht verzetten tegen de wet.
of
De huwelijkswet was een stimulans, omdat de achterstelling vrouwen aanspoorden om in verzet te komen / veranderingen na te streven.

Opmerking

Alleen als na een keuze een juiste verklaring volgt, mag 1 scorepunt worden toegekend.

4 C

5 **maximumscore 1**

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):

- Alleen opgeleide/ontwikkelde burgers zouden beter in staat zijn te beslissen over het bestuur van een land.
- Alleen burgers die (directe) belasting betaalden, zouden het recht hebben om mee te beslissen over de besteding ervan.
- Bij algemeen kiesrecht zouden liberalen politieke invloed verliezen / arbeiders zouden eerder op andere partijen dan de liberale partijen gaan stemmen.

6 **maximumscore 2**

- 1 1
- 4 1

7 D

8 **maximumscore 1**

Uit het antwoord moet blijken dat het (actief / algemeen) kiesrecht voor vrouwen ingevoerd is.

Vraag	Antwoord	Scores
9	A	
10	B	
11	maximumscore 1	
	Eerst 3, dan 4, vervolgens 1 en ten slotte 2.	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Er is slechts één juiste volgorde.</i>	
12	maximumscore 1	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	Stelling 1, omdat volgens socialisten (één van de volgende):	
	<ul style="list-style-type: none"> – rechtsbescherming niet mag afhangen van iemands inkomen / iedereen recht heeft op rechtsbijstand / de overheid voor de zwakkeren moet zorgen. – niet alleen de burger verantwoordelijk is voor zijn of haar rechtspositie, maar ook de staat daar een rol in speelt. 	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Alleen als na 'stelling 1' een juiste verklaring volgt, mag 1 scorepunt worden toegekend.</i>	
13	maximumscore 1	
	het recht op vrijheid van meningsuiting / vrijheid van drukpers	
14	maximumscore 1	
	Uit het antwoord moet blijken dat de kandidaat gekozen is volgens (het stelsel van) evenredige vertegenwoordiging.	
15	C	
16	B	
17	maximumscore 2	
	Uit het antwoord moet aan de hand van drie verschillende voorbeelden (zoals de uitbreiding van het kiesrecht, ministeriële verantwoordelijkheid, invoering (raadplegend) referendum, het stelsel van evenredige vertegenwoordiging, e.d.) blijken dat het om een democratischer Nederland gaat vanaf 1848, met een grotere invloed van de bevolking.	
	indien drie antwoorden juist	2
	indien twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0

Historisch overzicht vanaf 1900

18 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Onderdeel 1 van de bron is afkomstig van een ooggetuigenverslag/een soldaat die de gebeurtenis zelf/van dichtbij heeft meegemaakt/ geen bijbedoelingen heeft (de legerleiding uit onderdeel 2 heeft er belang bij van de gebeurtenis een positief/propagandistisch beeld te geven).

19 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de Franse legerleiding propaganda wil maken / (daad)krachtig wil overkomen / door positieve berichtgeving/ beeldvorming politieke voordelen beoogt / niet voor schut wil staan / geen claims wil van nabestaanden.

20 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de Eerste Wereldoorlog een totale oorlog is / iedereen/elke burger een bijdrage moet leveren aan (de strijd die Groot-Brittannië/het vaderland voert tijdens) de Eerste Wereldoorlog.

21 C

22 maximumscore 2

Bij tekst 1 past kenmerk d (= zuiveringen).
 Bij tekst 2 past kenmerk b (= planeconomie).
 Bij tekst 3 past kenmerk c (= strafkampen).
 Bij tekst 4 past kenmerk a (= persoonsverheerlijking).

indien vier antwoorden juist 2
 indien drie of twee antwoorden juist 1
 indien minder dan twee antwoorden juist 0

23 A

24 maximumscore 2

zin 1: loopgravenoorlog
 zin 2: soldaten
 zin 3: de Holocaust
 zin 4: atoombommen

indien vier antwoorden juist 2
 indien drie antwoorden juist 1
 indien minder dan drie antwoorden juist 0

25 A

Vraag	Antwoord	Scores
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet aan de hand van twee verschillende voorbeelden (zoals aanslagen plegen, onderduikers verbergen, illegale kranten verspreiden, e.d.) blijken dat het om verzet tegen de Duitse bezetter gaat.</p>	
	per juist antwoord	1
27	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ontslag nemen als burgemeester, omdat ze niet met de Duitse bezetter / de NSB wilden samenwerken/collaboreren / weigerden mee te werken aan een maatregel als bijvoorbeeld Jodenvervolging • toch aanblijven als burgemeester, omdat ze erger wilden voorkomen (als zij waren afgetreden, zouden zij door een nazi/NSB-er zijn vervangen) / uit opportunisme 	1 1
28	<p>maximumscore 1</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de Geallieerden.</p>	
29	<p>maximumscore 2</p> <p>Nummer 1 is Churchill. Nummer 2 is Roosevelt. Nummer 3 is Stalin.</p>	
	indien drie antwoorden juist	2
	indien twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0
30	B	
31	<p>maximumscore 1</p> <p>Eerst 2, dan 1, vervolgens 3 en ten slotte 4.</p>	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Er is maar één juiste volgorde.</i></p>	
32	<p>maximumscore 1</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De partij was tegen de onafhankelijkheid van Indonesië, omdat ze van mening was dat onafhankelijkheid chaos bracht / alleen het Nederlands gezag de rechtsstaat garandeerde.</p>	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als na 'tegen' een passende verklaring volgt, mag 1 scorepunt worden toegekend.</i></p>	

Vraag	Antwoord	Scores
33	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is: Drees heeft een belangrijke rol gespeeld bij (twee van de volgende): – de opbouw van de verzorgingsstaat (of de AOW en/of een voorbeeld/ voorbeelden van onder Drees ingevoerde sociale wetten). – de (economische) wederopbouw. – de (discussie over) de onafhankelijkheid van Nederlands-Indië/ Indonesië. – het Nederlandse lidmaatschap van de NAVO / de EEG.	
	per juist antwoord	1
34	maximumscore 2 • de Europese Unie/EU; het moet zijn de EGKS • de Sovjet-Unie; het moet zijn Duitsland	1 1
	<i>Opmerking</i> <i>Alleen voor een combinatie van een juist benoemde fout met een juiste verbetering mag 1 scorepunt worden toegekend.</i>	
35	B	
36	B	
37	maximumscore 2 De spreker is Begin. De Arabische president is Sadat. De Amerikaanse president is Carter.	
	indien drie antwoorden juist	2
	indien twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0
38	maximumscore 1 Uit het antwoord moet blijken dat deze toespraak werd gehouden naar aanleiding van het Camp David-akkoord / de vrede tussen Egypte en Israël (op 17 september 1978).	
39	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is: • democratischer, want de meerderheid beslist (in plaats van dat één lid een besluit kan tegenhouden) / alle landen (die op dat moment zitting hebben in de Veiligheidsraad) hebben dan evenveel invloed • besluitvaardiger, want (meerderheids)besluiten kunnen niet worden geblokkeerd (dus kan er sneller beslist worden)	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
40	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • groot vertrouwen rond 1990: een politieke gebeurtenis die te maken heeft met het einde van de Koude Oorlog, zoals de val van de Muur / de overgang naar een volledige Europese Unie rond 1990 • afgenomen vertrouwen ruim tien jaar later: een voorbeeld van het afgenomen vertrouwen dat te maken heeft met (de gevolgen van) de aanslag op 11-09-2001, de (gevolgen van de) economische crisis van 2008 en volgende jaren of (de gevolgen van toenemende) milieuproblemen 	<p>1</p> <p>1</p>
41	<p>maximumscore 1</p> <p>(voorspelling) 1</p>	
42	C	
43	<p>maximumscore 1</p> <p>Bij 1 hoort Raad van Ministers. Bij 2 hoort Europese Commissie. Bij 3 hoort Europees Parlement.</p>	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als alle drie de instellingen juist zijn, mag 1 scorepunt worden toegekend.</i></p>	
44	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een einde maken aan het tentoonstellen van het lichaam, omdat (één van de volgende): – de Sovjet-Unie uiteen is gevallen/niet meer bestaat. – Rusland niet meer communistisch is. – hij verantwoordelijk was voor de communistische dictatuur. • Het lichaam laten liggen, omdat (één van de volgende): – hij de belangrijkste persoon was van de Russische Revolutie. – hij een belangrijke communist was. – hij gezien wordt als de grondlegger van de Sovjet-Unie/het moderne/geïndustrialiseerde Rusland. 	<p>1</p> <p>1</p>
45	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doelstelling uit 1949 die hetzelfde is gebleven: lidstaten zullen elkaar (militair) helpen in geval van agressie van derden / collectieve verdediging tegen een gemeenschappelijke vijand / stabiliteit / veiligheid bevorderen • Nieuwe vijand vanaf 2001: het terrorisme 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

46 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de minister niet wil dat Polen gezien wordt als schuldige van de nazi-misdrijven uit de Tweede Wereldoorlog / de concentratiekampen in Polen waren afkomstig van de nazi's/de Duitsers / ze waren niet Pools.

47 maximumscore 2

Eerst 4, dan 3, dan 1, dan 6, vervolgens 5 en ten slotte 2.

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, mag 1 scorepunt worden toegekend.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF. Zend de gegevens uiterlijk op 22 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- bron 1   naar: H. van der Horst, Nederland, Amsterdam, pag. 333.
- bron 2   naar: A. van Voorst, Een nieuwe eeuw, nieuwe verhoudingen?, Amsterdam 1998, pag. 19.
- bron 3   naar: S. Stuurman, Verzuiling, Kapitalisme en Patriarchaat, Nijmegen 1983, pag. 183.
- bron 4   naar: E. Lems, Dossier Geschiedenis Aletta Jacobs, Hilversum 1984, pag. 10.
- bron 5   naar: <http://www.denederlandsegrondwet.nl/>
- bron 6   naar: Binnenlands Bestuur, 28-05-2010, Interview met vier nationale ombudsmannen, pag. 33.
- bron 7   naar: P. Englund, De schoonheid en het verdriet van de oorlog. Ooggetuigen van de Eerste Wereldoorlog, Houten 2010, pag. 90-92.
- bron 8   http://commons.wikimedia.org/wiki/File:'Are_you_in_this'_poster.jpg
- bron 9   naar: tekst 1, 2 en 4: I. Deutscher, Stalin een politieke biografie deel 2, Hilversum 1963, pag. 23 en 26-27.
tekst 3: A. Applebaum, Goelag een geschiedenis, Amsterdam 2006, pag. 165.
- bron 10   R. Kok en E. Somers, V = Victorie. Oorlogsaffiches 1940-1945, Zwolle 2003, pag. 73.
- bron 11   naar: R. Kok en E. Somers (red.), Documentaire Nederland en de Tweede Wereldoorlog, Zwolle 1990, pag. 625.
- bron 12   J. Constant (red.), Documentaire 20e eeuw, Zwolle 1992, pag. 513.
- bron 13   Onze Jaren 45-70, deel 11, Het begin van de dekolonisatie, Amsterdam 1972, pag. 339.

- bron 14   naar: onderdeel 1: L. de Jong, Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, 11b Nederlands-Indië, Den Haag 1985, pag. 1011. Proklamatie Soekarno / Hatta, 1945.
                   onderdeel 2: De Stem, 16 februari 1983. Chevallier tekening Jappenkamp, z.p.
                   onderdeel 3: Groene Amsterdammer, 15 september 1945. Spotprent van L.J. Jordaan, 1945.
                   onderdeel 4: Groene Amsterdammer, 5 juni 1947. Spotprent van L.J. Jordaan, 1947.
- bron 15   Groene Amsterdammer, 26 juni 1948.
- bron 16   Bewerkt door Cito/CvE.
- bron 17   naar: W. Melching en M. Stuivenga (red.), Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan 100 reportages, Amsterdam 2007, pag. 117.
- bron 18   naar: http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1978/begin-lecture.html,
                  Nobellezing 10 dec. 1978.
- bron 19   <http://www.zum.de/whkmla/region/xeuropa.html>
- bron 20   naar: <http://geschiedenis.vpro.nl/artikelen/37061891>, 2003
- bron 21   naar: tekst 1 tot en met 6: K. Huisman, De twintigste eeuw in meer dan 100 verhalen, Amsterdam, z.j., pag. 185, 328, 126, 48, 270 en 237.